

2000 YILINDA KOBİ'LER: GENEL BİR BAKIŞ

Alper Işın Duran

Yeni bir on yıla yaklaşırken,(evet yanlış okumadınız, yeni bir yüzyıl ya da bin yıl değil, on yıl, çünkü yüzyılın başında ondört senede bir olan, bilginin ikiye katlanma hızı artık iki senede bire düşmüşken, yüz yılı bırakın, yirmibeş sene sonra bile ne olabileceğini kestirdiğini iddia etmek ve öngörülerini bu gibi zaman aralıklarına yaymak kanımca anlamsız gözüküyor) yerküre üzerinde, buhar makinası ve kazanımlarını altettiği artık tarımsız yeni bir güç unsuru egemenliğini pekiştirmekte. Mikroelektronik devrimi ve sonrasında gelen bilgi teknolojileri, en azından bir kesimin yaşamının her alanında yeni yaklaşımlar sağlamakta.¹ Bunun sonuçlarından biri de, Henry Ford'un buluşu olan üretim bandı ile birlikte tüm dünyada geçerli en verimli yöntem haline gelen büyük fabrikalarda, çok ve niteliksiz işçi çalıştırarak yapılan seri ve katı üretim biçiminin yanı sıra yeni yeni, az sayıda ve yüksek nitelikli işçi ile ileri teknoloji kullanarak yapılacak, talebe göre çalışan, stok miktarını sıfırda tutmayı hedeflemiş, alıcının isteğine uygun değişik tipte ürün verebilen esnek üretim biçimi de gündemde ön sıralara yerleşmekte.

Bu şekildeki üretime uyum sağlayabilme yetisi ise istihdam ve organizasyon değişikliğinin zorluğu nedeniyle halihazırda kurulu bulunan işletmelerin büyük olanlarından daha fazla, küçük ölçekli ve sermaye sorunu onlardan biraz daha az olan orta ölçekli işletmelerde vardır.(KOSGEB bu işletmeleri, niceliksel olarak; 1-49 arası çalışanı olanlar küçük, 50-199 çalışanı olanlar orta ölçeklidir diye tanımlıyor.) İşte bu nedenle ikibinli yıllara girerken, artan bir önemle üzerinde durmak istediğimiz konulardan biri kısaca KOBİ diye anılan küçük ve orta büyüklükte işletmeler ve teknolojik gelişmelere uyumları konusudur. Küçük işletmeler, yapıları gereği, genelde tek kişi (çoğunlukla da işletme sahibi) tarafından yönetilen yapılardır. Bu kişilerin genel özelliklerinden bazıları şöyle olmak eğilimindedir;

-Yönetici çoğunlukla işletmeyle özdeşleşmiş, özel yaşam - iş yaşamı ayrımı olmayan, günün yirmidört saatini işiyle geçiren,

-Üretimin her safhasına hakim, bu yüzden birden fazla meslekle ilgili, çokyönlü,

-şirket-çalışan ilişkileri daha öznel ve alınan kararlar da buna bağlı olarak daha esnektir.²

Bu yüzden bu işletmeler sektörlerinde meydana gelebilecek değişmelere daha çabuk ve dolaysız uyum sağlayabilecek gizil güce sahiptirler, ancak Türkiye'de bu tip işletmelerin oluşumu ve yöneticilerinin niteliklerinde bazı kötü yönler de vardır. Çoğunlukla babadan oğula geçen bu işletmelerin yönetim kadrosu bazen yeniliklere uyum sağlamakta zorluk çekmektedir. Ayrıca bu işletmelerin çoğu teknolojik yenilikleri izleyebilmek için gerekli olanaklardan yoksundurlar. Bir diğer olumsuzluk da böyle işletmelerin verimli çalışması için gerekli yüksek nitelikli iş gücü eksikliğidir.

Sorunların çözümü için uğraşan bir dizi kurum olduğu gerçektir. Bu çözümler ülkemizde daha çok mali yardımlar, teşvik ve krediler ya da ticari organizasyonlarla bağlantı kurma olanakları sağlamak gibi konular üzerinde yoğunlaşmış gibi gözükmektedir. Oysa mali çözümlerin çoğu, (sübvansiyonlar, teşvikler...) bu gibi durumlarda büyük işletmelerce alındığından, bilgi edindirme yoluna gitmek, küçük işletmeler için daha yararlı olacaktır.³ Sözelimi, üretimini yaparken bilgisayar destekli tasarım kullanabilen bir üretici hem daha sonra ürününü yenilemek, hem de gerekli işletim bilgisine kolaylıkla ulaşmak açısından bilgisayarı kullanamayandan çok daha hızlı olacaktır. Aynı şekilde, artık uluslararası tanıtımda en zahmetsiz ve en geniş erimli yöntem olan Internet'i etkin kullanmayı bilen üretici, gerek pazar bulmakta, gerek hammadde, gerekse üretim teknolojilerine erişmekte diğerlerinden bir kalem üstün olacaktır. Bu da beraberinde, ekonomik rahatlamayı orta vadede getirecek bir çözüm şeklidir.

Mikroelektronik gelişmesiyle artık üretim süreçlerinde gözle görülen değişimler olmaya başlamış, robotların ve ileri teknolojilerin girebildiği yerlerde üretim maliyetinde azalma hızlanma yerden kazanma gibi faydalar alınmaya başlanmıştır. Gen teknolojisi sayesinde tarım da bilinen niteliklerinden sıyrılmaya aday olmuş, İsrail Almanya gibi ülkelerde artık bir sanayi dalı gibi işlemeye başlamıştır. Dünyanın gidişi keskin bir çizgiyle açlar ve toklar ayrımına

olduğuna göre çok acil birseyler yapılması gerekmektedir. Bu ıfinin de artık teknoloji kullanımına yönlendirilmesi ve hatta KOBİ'ler içine dahil edilerek bu yönde desteklenmesi anlamına gelebilir. Ayrıca her üretim sektöründe yapılan AR-GE harcamaları desteklenmeli ve küçük üreticiden de teknoloji geliştirmesi beklenmelidir. Bu durumda, teknoloji geliştirmek isteyecek ve laboratuvarı olmayan küçük sanayici için üniversitelerde kapıları amalı ve bir yandan da daha elindeki niversite olanaklarını kullanmayı bilmeyen atölye tabanlı çalışan sanayiciyi eğitmek için uğraşılmalıdır.

Türkiye de KOBİ'ler sorununa eğilen iki büyük kuruluş vardır. Birincisi Halkbank, diğeri ise KOSGEB'dir.* Halkbank kendi deyişiyle, *"küçük ve orta boy işletmelere, esnaf ve sanatkarlara finansman sağlamakta, ulusal ekonomiyle uyumlu yeni yatırım olanakları yaratılmasına da imkan açarak bir kalkınma bankası gibi"* alışarak, KOBİ'lere üretim kalitesini artırmak ve yeni teknolojilerin kullanımı için teşvik vermektedir.⁴ Yalnız, kendi bildirisinde kullandığı *"mali ve teknik değerlendirmelerde olumlu bulunan, piyasada ticari itibar sahibi olan"* KOBİ'ler tanımını yine gerçekten desteğe gereksinimi olan bir kesimi dışarıda bırakıp, zaten daha iyi durumda olan firmaları kurtarmaya daha yatkındır. Bunun yanında Gümrük birliğine hesapsız geçiş, özellikle KOBİ'ler için oldukça hazırlıksız ve zarar verici olmuştur. KOSGEB, KOBİ'lerin yetersizlikleri arasında, teknoloji düzeylerinin düşük olması, nitelikli eleman sıkıntısı, yurt içi ve yurt dışı yenilikleri izleyememelerini saydıktan sonra, GB'ye uyum sürecinde zorlandıklarını söylüyor. Bunun yanında, KOSGEB bünyesinde, kaynakların planlı kullanımından, niversite-sanayi işbirliğine, personel eğitiminden veritabanı ve bilgi ağı kurulmasına kadar bir çok önemli çalışma gerçekleştirilmekte.

AYDINLANMA 1923'n 15. sayısında bahsettiğim ulusal bilgi ağı ve KOBİ'ler konularını yakından ilgilendiren iki çalışma son zamanlarda gerçekleştirildi. Birincisi, KOBİ-NET** ; elektronik ticarete yönelik olan bu yapı, İnternet zerinden Küçük ve Orta Boy İşletmeler Bilgi Ağı adıyla, KOBİ'lere ağda tanıtıcı sayfa ve elektronik posta hizmetlerini 27/04/1998 tarihinden beri veriyor.⁵ İkinci alışma ise 1995 yılından beri sürdürülen KOSBİLTOP (Küçük ve Orta lekli Sanayi Bilgi Toplama Projesi) isimli veri tabanı alışması. Her iki çalışma da bilgiye ulaşma ve ulaştırma yolunda desteklenmesi gereken lafta kalamayacak önemli adımlardır. Ancak yine de bu adımları atmak için oldukça gecikmiş sayılırız. KOBİ'ler ikibinli yıllara üretim sektörlerindeki tüm firmaların sayıca %98.8'i olduğu halde giriyor. Bu yüzden, ekonomide, en fazla önem verilmesi gereken konudur. Tabii birilerinin ranttan başını kaldırıp bu konuyla ciddi ilgilenmesi gerekmektedir. Artık üretime önem vermenin zamanı gelmedi mi?

Not * www.kosgeb.gov.tr **Kaynakça**

1-Göker H. A.,1995,Bilim Tekn. Sanayi lemesi ve Türkiye zerine Söyleşiler, Sarmal Yay. S:87-98

2-Müftüoğlu M.T., 1997,Türkiye'de Küçük ve Orta lekli İşletmeler Sorunlar-neriler, EGS Bank yay., s:45-50

3-Age,s:296-299